

REMÉNYI ANTAL - PULA POLGÁRMESTERE

A Dörögdi-medence községeinek (Kapolcs, Öcs, Pula, Vigántpetend és Taliándörögd) együttműködése a Dörögdi-medence Környezetvédelmi Népfőiskola keretében, 1991-92 telén alakult ki. (Országépítő, 93/1,2) A rendezvény eredménye az volt, hogy az öt község vezetői; polgármesterek, képviselők, lokálpatrióták rájöttek, hogy ez a medence szervez területi egység, s az előbbrejutás egyetlen, vagy egyik feltétele a közös összefogás. Most ott tartunk, hogy az öt község tervezett összefogásával komplex terv készül; mit, s hogyan lehetne - településként, vagy közösen - megvalósítani. Annál is inkább, mivel teljesen kusza a helyzet, s nem látunk kiutat. Egyelőre csak az előkészítés van folyamatban. A Pagony BT. tervét a községek külön-külön, s azután természetesen együttesen is megvitatják. Az Országos Ökológiai Központ támogatásával, s az öt község összefogásával remélhetőleg olyan terv készül, melyet a Berni Természettudományi Intézet szellemi és anyagi segítségével meg is tudunk valósítani, s végre el tudunk indulni egy, a jelenleginél biztatóbb jövőt garantáló úton; megélhetést, foglalkozási lehetőséget tudunk biztosítani az itt élőknek. (Negyven-ötven évvel ezelőtt a jelenlegi lélekszám dupláját tartotta el ez a térség!)

Az új-önkormányzat legsürgősebb és legjelentősebb feladatnak a lakosság megtartását és a jelenlegi lélekszám növelését tartotta. A falu belterületébe ékelődik a valamikori grófi, majd TSZ major területe. Sajnálatos, hogy a nagyvászonyi székhelyű TSZ nem akart itt a faluban semmiféle fejlesztést. Miután rájöttünk, hogy a volt major területe 45 után a község tulajdona lett, minden igyekezetünk arra irányult, hogy tisztázzuk ezt a tulajdoni helyzetet. A képviselőtestület úgy határozott, hogy a volt majorsági területen házhelyeket alakíttat ki. A testület egyértelműen úgy foglalt állást, hogy a szokványostól, a hétköznapitól eltérő, de a magyar falvakra, és napjaink építészetére jellemző legyen az itt kialakítandó és megvalósuló falunegyed. Ismertük Makovecz Imre elképzeléseit és alkotásait. Beke Pál közvetítésével felkerestük, s ő nem zárkózott el a kérés elől. 1991. januárjában eljött hozzánk, elmondtuk elképzeléseinket; a *Makona* pedig elvállalta, hogy megcsinálja a parcellázási tervet - hozzá kell tenni: szinte bagóért. Megszületett az írásos egyezség is, és elkészült a nagyon lelkiismeretes és részletes beépítési és szabályozási terv.

A község jövőjét illetően csak elképzeléseink vannak, s oly homályos a jövő, hogy ezek is inkább csak sejtések. A termelőszövetkezet szerencsére még mindig jól működik, s viszonylag jól fizet is. Nagy baj viszont, hogy itt helyben semmiféle üzeme, üzemegysége nincs. Az emberek egyelőre elégedettek, de az is igaz, hogy a munkaképes emberek közül csak mintegy féltucatnak ad munkát, keresetet. A lakosság nagyobb hányada ingázó; a szomszéd városokba, s néhány fiatal Ausztriába jár dolgozni.

Sok oka van annak, hogy az ifjabb nemzedék nem a mezőgazdaságban látja a jövőjét. Hiányzik mindenekelőtt az induláshoz szükséges minden feltétel; gép, épület, hitel, stb. Falunk jövője csupán azért nem kilátástalan, mert három-négy város (Veszprém, Ajka, Tapolca, Balatonfüred) vonzáskörzetében helyezkedik el. Új lehetőség volna, ha Nagyvászony, e középkori mezővárosi múlttra visszatekintő település lenne az új gazdasági centrum, de jelenleg ennek még csírái sincsenek meg.

Van még egy alternatíva: az idegenforgalom, a falusi vendéglátás. Szerencsére az utóbbi időkben épült - s átépített - házak már akkorák, hogy ennek megvan a lehetősége. A gyesen, gyeden lévő kismamák helyben aligha találhatnak más munkát. A család szempontjából is az lenne a jobb, ha otthon maradhatnának; kevés "képzéssel" nagyszerű vendégfogadó háziasszony válhatna belőlük.

Bőven van a környéken látnivaló. Erdő, középkori kolostorrom, bővízű, friss forrás, Európa legnagyobb bazaltbarlangja, a lignitbánya négymillió éves leletekkel, lenyomatokkal, a tihanyival vetekedő gejzirkúp, s a szőlőhegy gyümölcsökkel és jó borral.

Pula immáron - középkori létét nem számítva - kétszázötven éve bizonyítja létjogosultságát. Szívós nép lakta, s lakja ma is. Ha csak egy kicsikét is kedvezőbben alakul a jövő - s miért ne alakulna? - ez a kis bakonyaljai falu is meg fogja találni a maga helyét.

CSERNYUS LŐRINC - CSENGER

Országépítő: Milyen regionális szervezet alakult Csenger környékén?

Csernyus Lőrinc: A Határmenti Települések Szövetsége magyarországi, romániai és ukrainai települések részvételével alakult. Az ötlet a csengeri iskola avatásakor merült fel tavaly augusztusban. A csengeri polgármester rengeteg vendéget hívott meg, nemcsak Szabolcs-Szatmár megyéből, hanem a körzet határon túli területeiről is, ahol régi jó kapcsolataik voltak: Beregszászról, Szatmárnémetiből, de távolabbi vidékekről is, például Kovásznáról. Az ünnepségen így sok polgármester gyűlt össze, és az állófogadás során alakult ki egy spontán beszélgetés a csengeri polgármester, a nyírbátori alpolgármester, Makovecz Imre és én között; hogy nem állhat meg az a folyamat, ami olyan jól halad Csengerben. Ki kell terjeszteni először a környékbéli kis falvakra, aztán határoktól függetlenül a tágabb környezetre.

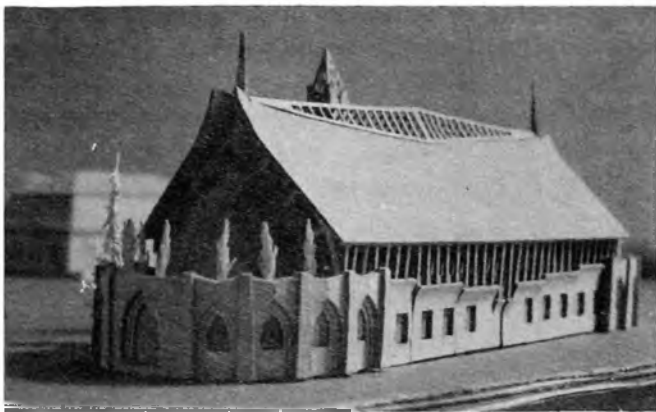
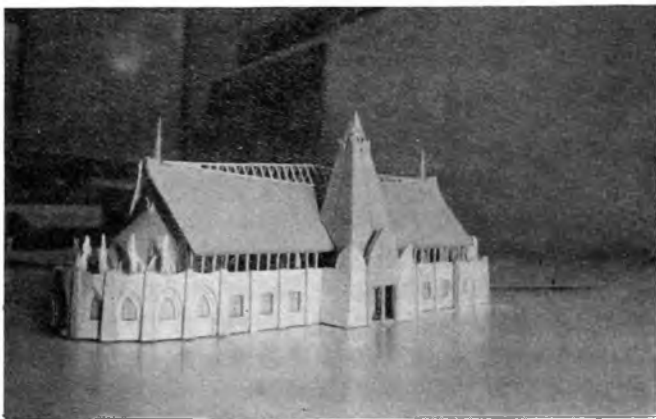
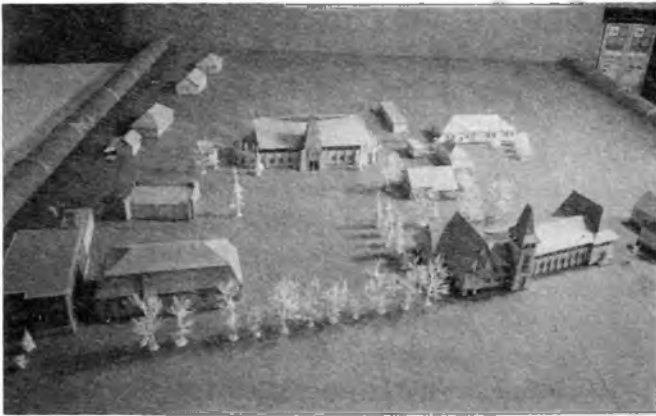
Ennek alapján aztán októberben összehívtunk egy találkozót Csengerbe: a Makona, a Magyar Intézet, és a csengeri polgármester. Elég sokan eljöttek a meghívásunkra. A második, decemberi találkozón körvonalazódott az együttműködés formája, az, hogy kettős: önkormányzati és vállalkozói szervezet lesz. Januárban, a harmadik összejevetelen elfogadták az alapszabályzatot és aláírták a belépési nyilatkozatot. Előtte az önkormányzatok megszavaztatták saját lakosságukat a részvételről. A vállalkozók persze egyszerűbben és rugalmasabban tudtak reagálni a kezdeményezésre.

Országépítő: Hány tagja van a szervezetnek?

Csernyus Lőrinc: A szövetségnek körülbelül negyven település lett a tagja. Ezt nem tudom naprakészen, mert mi a kezdeményezésben vettünk részt, a szövetség már a maga útját járja. Főleg Magyarországról vannak benne települések, de van több ukrainai is, ezek magyarul beszélő községek, a romániaiak között pedig akad néhány román falu is. Ezt egyébként hangsúlyoztuk is, hogy nem etnikai, hanem földrajzi alapon szerveződő szövetségről van szó. A vállalkozói együttműködés összetétele más; több a román és az ukrán vállalkozó, mint a magyar. Feltűnő, hogy egy szatmárnémeti román vállalkozó sokkal felkészültebb, tájékozottabb, mint egy csengeri magyar. Jobban ismeri a rendeleteket, a két ország előírásai közötti eltéréseket, sőt még az osztrák viszonyokat is.

Országépítő: Milyen tervei vannak a szövetségnek?

Csernyus Lőrinc: Felmerült az a gondolat, hogy közös gépparkot hozzanak létre a mezőgazdasági munkákra. A románoknak kevés a gépük, a magyaroknál magas a rezszi, ezért érdemes bérbe adni. Fontos célkitűzés, hogy a térségben több határátkelőhely nyíljon, mert a csengersimain nem mehet teherfor-

Modellfotók a csengeri városközpontban felépült egészségházzal és a befejezés előtt álló polgármesteri hivattal (Heil Tibor tervei)

galom, így a Csengertől légvonalban tíz kilométerre fekvő Szatmárnémetibe almát szállítani jelenleg csak Nagyváradon át lehet, ami körülbelül 500 km-es út. A települések a saját kormányuknál igyekeznek szorgalmazni a határátkelési lehetőségek bővítését. Régen volt itt vasút is, amit újra meg lehetne nyitni, bár a síneket már felszedték.

Országépítő: Hogy folyik közben a csengeri városközpont építése?

Csernyus Lőrinc: Közel áll a befejezéshez az étterem. Ez eredetileg az iskolai étkeztetést szolgálta volna, de a terv már úgy készült, hogy normál éttermi igényeket is ki tudjon elégíteni, mert Csengerben egyébként nincs színvonalas étterem. Most itt meg lehet tartani bármilyen komolyabb rendezvényt, lakodalmat. Az éttermet Vincze László tervezte (*Országépítő, 1991/3.*)

Ugyancsak majdnem kész a Polgármesteri Hivatal épülete - ez a felújítás és jelentős átalakítás Heil Tibor tervei szerint folyik. Rajzoljuk már a jövőre induló beruházásokat, én terveztem a ravatalozó felújítását, és egy régi iskolaépület (eredetileg valami más funkciója volt) átalakítását varrodává.

Országépítő: Ki ennek az építtetője?

Csernyus Lőrinc: Egy főtí vállalkozó. Körülbelül hatvan új munkahelyet létesít a városban. Éppen a már említett szövetség léte ösztönözte erre a beruházásra, mert eddig is külföldre termelt, és most kedvező feltételekkel tud bekapcsolódni az együttműködésbe. Vannak ilyen vállalkozások Csengerben, például egy pesti ember vette meg az ottani cipőgyárat, és kifejezetten a határon túlra termel.

Ezenkívül elkészítettük egy nagy szabadidőközpont tervét, ami várhatóan kapni fog központi támogatást. Ebben benne van a meglévő strand rendbetétele, és egy új fedett uszoda építése is. Van egy engedélyezési tervünk egy a megye által tervezett diákszállóra is, mert jelenleg nagyon rosszak a kollégiumi szálláslehetőségek.

A települések szövetségének Csengerben van a központja, az ő részükre alakítják át a Szuhanyi-kúriát, egy nagyon szép régi épületet, amelyre egyébként más tervváltozatok is készültek korábban. Most a szövetség számítógépes információs központja nyer itt elhelyezést, itt bárki megtudhatja az éppen érvényes árakat, szállítási lehetőségeket, kivehet vendégszobát, tárgyalót. Ezt a vállalkozási szövetség egyik tagja - a nyíregyházi PRIMOM Vállalkozásélénkítő Alapítvány finanszírozza, - legalábbis egyelőre vállalta a tervezés költségeit. Jelenleg is van irodájuk Csengerben és Szatmárnémetiben, a szolgáltatásaik ingyenesek, valóban segítik a vállalkozást.

Országépítő: Milyen hatással van a csengeri lakosságra ez a rendkívüli változás, ami néhány év alatt átalakította a várost?

Csernyus Lőrinc: Az új építkezésekre is hatással vannak a központ új épületei, egyre-másra megjelennek az onnan ismert apró motívumok. Szerintem ez nem baj, akkor se, ha esetleg diszfunkcionálisan használnak valamit, vagy nem úgy, ahogy azt én képzelem. De fontos, hogy megszűntek a tízszer tízes kockaházak. Csengeren tulajdonképpen két építész van, akik a magántervezéseket végzik, ők a helyi kivitelező cég alkalmazottai, akik akik a miáltalunk tervezett épületeket építik. Ebből óhatatlanul következik, hogy rengeteg részletet átvesznek, amik már csengeri sajátosságoknak számítanak.

Az emberek ma már pontosabban meg tudják fogalmazni az igényeiket, és általában is igényesebbek. Például jobban öltöznek, és egyre kevésbé találkozni avval a lemondó mentalitással, ami itt általános volt, hogy ugyan, itt úgyse változik semmi...

Országépítő: Milyen messzire terjed ez a változás?

Csernyus Lőrinc: A környék kis falvaiban nem látni nyomát, de Fehérgyarmaton elkezdünk dolgozni - itt a csengeri példa nyomán komolyabb építkezésekbe fognak bele. Ebben nyilván szerepet játszik a két város korábbi rivalizálása is. Főépítésznek Heil Tibort választották meg, aki sokat dolgozott Csengerben, segített nekem itt, én meg segíték neki ott.

Volt már Fehérgyarmaton egy háromnapos konferencia a településfejlesztés helyi lehetőségeiről, amit népművelők, építészek részvételével szerveztünk, és közben mértünk, fényképeztünk, amit tudtunk. A konferenciát követő beszélgetéseken egyre tisztább lett, hogy mit akar az önkormányzat; ez a tárgyalássorozat most is intenzíven folyik tovább, és ennek lehet olyan eredménye, mint a csengeri.

A városfejlesztésben a legfontosabb tényező, hogy milyen a vezetés. Látom Csengeren - mert több helyen is dolgozom -, hogy mit jelent egy jó polgármester és egy jó testület. Pénzt ebben a pályázati rendszerben csak úgy lehet szerezni, hogy a minisztériumba kell járni hetente, és minden eszközt meg kell találni, amivel pénzhez juthat az önkormányzat. Csengeren nem is volt rendszerváltás, mert ott ez a küzdelem folyt a település érdekében korábban is; ugyanaz a polgármester, aki a régi tanácselnök volt, és remélhetőleg ő is marad. Az apparátusban is a régi emberek ülnek, de a testületben nincs pártpolitika, ott azok az emberek vannak, akiknek egy ilyen településen egyébként is meg kell hozniuk a döntéseket: benne van az evangélikus és a református pap, a helyi kivitelező vezetője, az állatorvos, a körzeti orvos, az iskolaigazgató, a múzeumvezető. Ezek az emberek nem pártemberek, hanem lokálpatrióták.

70. születésnapján, augusztus 25-én a finn köztársasági elnök adott fogadást tiszteletére. Másnap századunk egyik legnagyobb építészé, Reima Pietilä váratlanul elhunyt.

Kampis Miklós HOMO ARCHITECTUS

Azt kértétek tőlem, hogy az antropozófiáról adjak ismertetést, mondjam el, mi ennek a lényege, milyen összefüggése van az építészettel, miért fontos ez számunkra, építészek számára - ha fontos.

Megoldhatatlan feladat - de már nem ez az első eset, hogy ilyen feladat elé állítanak; a Kós Károly Egyesülés kertészei kértek fel például, hogy a következőkről beszéljek: TÉR, IDŐ, ÚT, HATÁR, KERÍTÉS, KAPU, KERT - egyetlen alkalommal. Eltekintve attól, hogy a TÉR-ről valószínűleg Imhotep kollégáknak volt valami fogalma utoljára, teljességgel lehetetlen ezekről az összefüggésekről egyetlen estén követhető formában előadást tartani. Ugyanilyen lehetetlen az antropozófia lényegét, jellegét, jelentőségét, összefüggését a világgal és az építészettel egyetlen alkalommal kifejtetni, mert lehetetlen 25 év belső küzdelmeit, kínlódását, a megértés és ellenállás, a feltárulkozás és elzárkózás, a felismerés és értetlenkedés pillanatait felidézni, én legalábbis nem vagyok rá képes. Márpedig erről csakis a legőszintebben és legszemélyesebben szabad szólni, ha egyáltalán megkísérlem ezt a lehetetlent, az ismertetés legalább annyira rólam szól, mint amennyire az antropozófiáról, s az ebben való elmélyedés esetén legalább annyira Rólatok van szó, mint valamely külső ismeretről.

Az első szempont, amelyről szólni kell, az, hogy idegenkedem az "antropozófos" jelzőtől, mihelyt egy tényleges emberi lényre vonatkozik. Sok van pedig belőlük, jellegzetes fogkrémmel és szappannal, jellegzetes (növényi) ételekkel, jellegzetes arckifejezéssel felszerelt, alázatos göggel felruházott emberek, homo antropozófos, férfiak és nők, akik szemmel láthatóan rabjai valaminek, s valamelyest a világtól elvonultan, magukba merülve léteznek. Valahogy nélkülözik azt a robbanó belső erőt, azt a lázas igyekezetet, azt a tevékeny sürgést-forgást, ami pedig a teremtmény élethez szükséges, s amit sokkal inkább megtalálunk gyilkosokban, banditákban és üzletemberekben, no meg saját magunkban. Egyszóval, ezt az emberfajtát nem kedvelem, számomra nem ezek jelenítik meg az antropozófia lényegét.

Az antropozófia számomra a tudást jelenti, a megismerés egy formáját, a megértés eszközét, a körülöttem lévő dolgok és a bennem lévő erők okának fokozatos felfejtését. Összefüggő képet jelent a múlt, jelen és jövő jelenségeiről, üzenetet a múltból, cselekvést a jelenben, és igyekezetet, törekvést a jövőre nézve.